

Älskade muminnugg

Under arbetet med min masteruppsats om rasifieringen av sverigefinnar i dagens Sverige, var ett vanligt samtalsämne med de jag intervjuade hur viktigt det var att leta efter positiva saker kopplat till det finska.

De jag intervjuade nämnde alltifrån popmusik och film till att börja lära sig finska på nytt. Flera av de jag intervjuade hade vuxit upp med en negativ bild av det finska i det svenska samhället.

Även jag själv kom att fundera en hel del om hur finnar framställdes negativt i svenska medier. Bilden är inte särskilt smickrande, och det kanske inte är särskilt förvånande att vetskapen om negativa stereotyper om oss finnar var den starkaste gemensamma nämnaren jag och de jag pratade med hade. Vi har ansetts vara alkoholister, aggressiva, högljudda och så vidare.

Sedan dess har jag samtidigt funderat på muminnuggar. Läsaren kanske undrar varför, men det har bland

annat att göra med deras omåttliga popularitet. Jag blev varse om den senare när jag och två vänner gick längs Drottninggatan en sommardag. I närheten av Gamla stan klev vi in i en souvenirbutik där en hel vägg var fylld med muminartiklar i keramik. Nog visste jag om att muminnuggar finns i de flesta hem, däribland det jag själv vuxit upp i, men att en souvenirbutik med i övrigt svenskrelaterade artiklar huserade en så stor samling med muminnuggar, kannor och fat gjorde mig förbryllad.

Muminrenässansen

Mumintrollen har funnits större delen av 1900-talet. De hade en storhetstid under mitten av 1900-talet och fick något av ett nytt internationell intresse vid 90-talet. En av orsakerna var den tecknade tv-serien med mumintrollen som jag växte upp med som liten. Denna tv-serie var producerad i Japan och 104 avsnitt av serien såldes snabbt till 60 länder världen över. Det var även i anknytning till denna som muminnuggarna började produceras.

Muggarna är i sig ett resultat av att Tove Jansson och hennes partner

Tuulikki Pietilä uppvaktades av företaget Fiskars runt 1989. Resultatet blev att Arabia fick ansvaret att utveckla muggar i keramik med muminmotiv. Att muminnuggarna har kommit att bli ett åtråvärt samlarobjekt världen över kunde kanske inte Fiskars eller Tove Jansson tro vid den tiden.

Idag kallas det här uppsvinget för mumintrollen för *muumibuumi* på finska, eller muminboomen om en så vill i svensk översättning. Muggarna utgör bara en bråkdel av denna boom, men samtidigt är de kanske de mest påtagliga ikonerna för densamma. Nöjesparken med mumintema i Nådendal är också en del av samma boom.

Mugghysteri?

När jag söker efter nyhetsartiklar om muminnuggar kommer det upp en hel del historier som främst fokuserar på hur dyra samlarobjekt de har blivit. Exempel på limited edition/begränsad upplaga-muggar som har sålt slut på 24 timmar får en del skribenter att spekulera i om man med flit försöker att göra muggarna åtråvärda. En artikel i mitti.se beskriver exempelvis hur människor köade i hela nio timmar bara för att få tag på en muminnugg.

Bland de mest sällsynta muggarna är den så kallade Fazer-muggen. Den producerades exklusivt år 2004 för Fazers café i bara 400 exemplar. År 2015 uppgavs att det fanns exemplar ute till försäljning för 56.000 SEK. Men det finns även de som menar att de kan gå på 85.000 SEK.

En artikel i Expressen menar att en lukrativ bransch har skapats, där falska annonser om sällsynta muminnuggar läggs ut på internet och lurar loppan av entusiaster. Under ett år kom även 373 anmälningar in om "muminrelaterad brottslighet" till polisen i Finland. Dessa brott var främst relaterade till stölder och bedrägerier samt försäljningar av muggar som inte finns.

Mumin har tagit sig många former. Här nyligen framlidne skådespelaren Lasse Pöysti som mumintrollet på en publicitetsbild för den svenska, svart-vita, tv-serien från 1969. Foto: Cata Portin/Wikimedia Commons

Ett forskarintresse

Enligt folkloristerna Lena Marander-Eklund och Johan Bergman är det vanligt att de som samlar muminmuggar halkar in på det av en slump. Ibland kan det vara så att man fått en mugg i present och sedan fortsatt själva samlandet. Men det finns även andra tankegångar som, för mig, har varit intressanta att läsa. Inte helt oväntat har muggarna en hel del personligt, eller affektivt, värde för de som samlar.

"Andra orsaker," skriver de på sidan 22, "till att börja samla är att det för svenskar blir en kontakt med Finland, för svenskspråkiga finländare en koppling till Svenskfinland, men också en koppling till Tove Janssons författarskap eller ett besök i Muminvalden i Nådendal." Det är intressant att muggarna lyfts fram som något finlandssvenskt, vilket kanske inte är särskilt förvånande då Tove Jansson själv var finlandssvensk och skrev sina berättelser på svenska. Men för gemene svensk är det ju något finskt.

Timo Palkongas skriver exempelvis hur en av de han intervjuat under sitt fältarbete valt att ha muminmuggar framme i hemmet just för att de har en koppling till det finska. Samtidigt är det tydligt utifrån vad jag själv har sett i facebookgrupper och även läst i nyhetsartiklar, att muminmuggar inte nödvändigtvis måste ha den betydelsen hos ägare. Exempelvis ger Marander-Eklund och Bergman exempel på hur svenskar som vuxit upp med muminmuggarna samlar på dem av nostalgiska skäl, för att man helt enkelt tycker om muminrollet som figur.

Avslutningsvis

På facebook finns det grupper för muminmuggsentusiaster på svenska och finska, och säkert andra språk jag inte kan komma på just nu. I dessa grupper samlas inte bara de som har ett köp och sälj-intresse utan även de

som har ett intresse att visa vilka muggar de har. En del visar även hur deras muggar används, om de står i ett skåp endast för allmän beskådning, eller om de används dagligen för att dricka kaffe.

Att visa upp muggar tror jag, och här kanske jag är lite för mycket etnolog, får lite olika betydelse beroende på i vilken kontext det sker. Exempelvis lanserade Sverigefinska ungdomsförbundet ett instagramkonto där man lät en medlem ha hand om kontot under vecka innan den lämnade över det till nästa medlem. Bland alla inlägg, som många gånger handlar om att finna sig till rätta med den sverigefinska bakgrunden, finns även en hel del referenser till muminrollet och även bild på en och annan muminmugg.

Oavsett om muggarna har olika betydelse för människor eller ej, går det inte att undvika att de faktiskt tillför något till identitetsbygget som en del sverigefinnar befinner sig i. Att hitta positiva symboler, vare sig det är muminmuggar, rockband, hip-hop,

film eller konst, är viktigt för unga sverigefinnar. Där är muminmuggarna en liten del av en större process där det finska har gått från att vara något negativt laddat till att få mer positiva konnotationer.

Stellan Beckman

Källor:

Beckman, Stellan. *Vit men inte svensk - Sverigefinnar i den svenska vithetens marginal. D-uppsats. Södertörns högskola*

Marander-Eklund, Lena; Johan Bergman. *Elvis, Muminmuggar och andra ting. Den passionerade samlaren. Kulturella perspektiv 2017:1, årg. 26, s 17-26*

Palokangas, Timo. *2017 Sverigefinska millennials - En autoetnografisk studie om etnisk identitet. Arbetsrapport. Uppsala universitet. Kulturgeo*

Mumintrollens skapare Tove Jansson med leksaker 1956. Foto: Reino Loppinen/Wikimedia Commons